

آلن جان اسکات

بنیان شهر
اقتصاد، جامعه و شهرنشینی
در عصر سرمایه‌داری

ترجمه‌ی

حمیدرضا تلخابی

و

فروخ مهرآیین

www.ketab.ir

This is a Persian translation of
The Constitution of the City
Economy, Society, and Urbanization in the Capitalist Era
by Allen J. Scott
Los Angeles, California, USA, 2017
Translated by H. R. Talkhābi & F. Mehrāein
Āgāh Publishing House, Tehran, 2022
agaah.pub@gmail.com

این کتاب با موافقت مؤلف به فارسی ترجمه و منتشر شده است.

سرشناسه: آلن، اسکات ج. Allen, Scott J.
عنوان و نام پدیدآور: بنیاد شهر؛ اقتصاد، جامعه و شهرنشینی در عصر سرمایه‌داری / آلن جان اسکات؛ ترجمه‌ی حمیدرضا تلخابی و فرخ مهرآیین؛ ویراستار نسرين اسدی‌جعفری
مشخصات نشر: تهران: نشر آگاه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م. ۲۹۰ ص. مصور، جدول، نمودار، نقشه.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۶-۴۵۷-۶
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: The Constitution of the City: Economy, Society, and Urbanization in the Capitalist Era

موضوع: شهرنشینی -- اروپا
Urbanization -- Europe: موضوع
موضوع: شهرنشینی -- اروپا -- جنبه‌های اجتماعی
Urbanization -- Social aspects -- Europe: موضوع
موضوع: اقتصاد شهری
Urban economics: موضوع
شناسه‌ی افزوده: تلخابی، حمیدرضا، ۱۳۶۶ - مترجم
شناسه‌ی افزوده: مهرآیین، فرخ، ۱۳۴۸ - مترجم
رده‌بندی کنگره: H۱۱۵۴
رده‌بندی دیویی: ۳۰۷/۷۶
شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۸۷۵۰۴۹۰

آلن جان اسکات

بنیان شهر؛ اقتصاد، جامعه و شهرنشینی در عصر سرمایه‌داری

ترجمه‌ی حمیدرضا تلخابی و فرخ مهرآیین

ویراستار: نسرين اسدی‌جعفری

چاپ یکم ترجمه‌ی فارسی: پاییز ۱۴۰۱، آماده‌سازی و نظارت بر چاپ: دفتر نشر آگاه

لیتوگرافی: طاووس‌رایانه، چاپ و صحافی: منصورکیا

شمارگان: ۵۵۰ نسخه

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ است.

انتشارات آگاه

خیابان انقلاب، بین منیری‌جاوید و ۱۲ فروردین، شماره‌ی ۱۳۴۰، تهران ۱۳۱۴۶

تلفن: ۶۶۴۶۰۹۳۲، ۶۶۴۶۷۳۲۳

فروش اینترنتی: www.agahbookshop.com

قیمت: ۱۳۰،۰۰۰ تومان

فهرست

۷	مقدمه‌ی مترجمان
۱۱	یادداشت مؤلف بر ترجمه‌ی فارسی
۱۷	پیش‌گفتار
۲۳	فصل یکم: شهر و جامعه
۳۳	فصل دوم: در جست‌وجوی شهر
۶۵	فصل سوم: صنعتی‌شدن و شهرنشینی در سرمایه‌داری اولیه
۸۹	فصل چهارم: شکست و پیروزی کلان‌شهر متکی به تولید انبوه
۱۱۳	فصل پنجم: شهرها در دنیای جهانی‌شده
۱۳۹	فصل ششم: موج سوم
۱۶۷	فصل هفتم: انگیزه‌های اصلی تجدید حیات شهری
۱۹۵	فصل هشتم: تفکیک اجتماعی و فرم‌های زندگی
۲۲۷	فصل نهم: دیدن از دریچه‌ی کالیدوسکوپ
۲۶۱	فصل دهم: منابع مشترک شهری
۲۸۵	ضمیمه

مقدمه‌ی مترجمان

«شهرگرایی سیاره‌ای» اصطلاحی است که نظریه‌پردازان معاصر در قرن بیست و یکم برای توصیف جریان شهری شدن شتابان در مقیاس جهانی از آن استفاده کردند. بر اساس پیش‌بینی‌های سازمان ملل متحد، جمعیت کره‌ی زمین در سال ۲۰۵۰ به حدود نه میلیارد نفر می‌رسد که از این میزان بیش از ۷۰ درصد در نواحی شهری زندگی خواهند کرد. ظهور چنین پدیده‌ی غول‌آسایی با مختصات و خصیلت‌های متفاوت به عصر سرمایه‌داری کلاسیک (سوداگرانه) برمی‌گردد که با عبور از عصر سرمایه‌داری صنعتی (فوردیستی)، تقریباً از آغاز دهه‌ی ۱۹۷۰ میلادی، وارد عصر سرمایه‌داری فراصنعتی (پسا فوردیستی / فناوری محور) شده است و به عقیده‌ی فریدمن و ولف الگوهای شهرنشینی و دگرگونی در پیکره‌ی جغرافیایی شهرهای معاصر نیز بیش از هر چیز به این الگوهای سرمایه‌داری بین‌المللی مربوط می‌شود.

امروزه شهرها با ایجاد و بازتولید انباشت‌های مترکم — که اتکای آن بر جریان دیالکتیکی اطلاعات، دانش، فناوری، سرمایه، شبکه‌ها و اعتبارات جهانی برای تولید، انباشت، توزیع و مصرف سرمایه است — «موجودیت‌های فضایی» و «فضاهای یکپارچه»ی متفاوت از گونه‌های پیشین خود را شکل داده‌اند که سرنوشت بشر را در کلیتی واحد به هم گره زده است. پیدایش مفاهیمی نظیر سلسله‌مراتب شهری جهانی، جهان‌شهرها و سیاه‌چاله‌ها و ظهور گفتمان‌هایی نظیر «چرخش فضایی» و «فشرده‌گی

فضا-زمان» و مفاهیمی از این دست همگی گویای وضعیتی متفاوت از شهرنشینی در عصر کنونی و حاکمیت «جبر محیط شهری» بر جریان زیست بشر است.

از منظری دیگر، می‌توان گفت که نقطه‌ی عطف شکل‌گیری نظریه‌های اجتماعی و شهری طی ۱۵۰ سال اخیر به پیدایش سرمایه‌داری و نتایج دامنه‌دار آن در حوزه‌ی شهرنشینی در موج اول سرمایه‌داری در غرب برمی‌گردد. بنیان‌های نظریه‌ی شهری این دوره را می‌توان در آثار مارکس، انگلس، وبر، زیمل، بنیامین و لوفور ردیابی کرد، اما با بسط مسائل اجتماعی، دیگر مصلحان اجتماعی توصیف‌های تراژیک دیگری از محیط‌های شهری ارائه دادند که اوج آن در مکتب جامعه‌شناسی شیکاگو بازتاب دارد. رواج دیدگاه‌های آرمان‌شهری در اوایل سده‌ی بیستم و مفاهیمی نظیر بازنمایی قدرت، رقابت، فرهنگ، تفاوت، جنسیت، هتروتوپیا و... در شهر طی چند دهه‌ی اخیر بیان‌کننده‌ی پیوند موج‌های دوم و سوم سرمایه‌داری و نظریه‌های شهری بوده است.

کتاب بنیان شهر اثر پرفسور آلن جان اسکات (۱۹۳۸ م.)، جغرافی‌دان و استاد دپارتمان سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه کالیفرنیا است. با نگاهی اجمالی به کارنامه‌ی علمی وزین او مشخص می‌شود که افزون بر پایبندی به اصول و مفاهیم جغرافیایی و ارائه‌ی بینش‌های نو در حوزه‌ی مطالعات شهری و منطقه‌ای، مدیریت مراکز تحقیقاتی و کسب جوایز افتخاری از انجمن‌ها و جبهادهای علمی جهانی نیز در سوابق وی مشهود است و برای پژوهشگران حوزه‌ی مطالعات شهری کشور ایران نیز شخصیت علمی شناخته‌شده‌ای به حساب می‌آید.

کتاب حاضر در ده فصل تدوین شده است و قدرت و نوآوری علمی بالایی در تحلیل مراحل تکوین سرمایه‌داری و شهر برای پژوهشگری نکته‌سنج دارد. نویسنده پس از بررسی مفهومی شهر در فصل‌های آغازین کتاب، در فصل سوم تا پنجم موج‌های اول و دوم سرمایه‌داری را به بحث می‌گذارد و در فصل ششم با طرح موج سوم سرمایه‌داری، یعنی سرمایه‌داری شناختی - فرهنگی، ابتکار به خرج داده و شهر محوری، دانش محوری، اقتصاد محوری، انعطاف‌پذیری در تخصص، تولید و رقابت، دیجیتالی‌شدن، شهرهای هوشمند، ظهور طبقات خلاق، نمادین و فرودست نو، نوشهرگرایی، تجدید حیات و اعیان‌سازی شهرهای مرکزی، ترکیب، تفکیک و قشربندی اجتماعی و شغلی نیروی کار و... را از ویژگی‌های مهم آن ذکر می‌کند و نشان می‌دهد که هم‌زمان با توسعه‌ی ارتباطات بین کشورها و شهر-منطقه‌ها، هویت شهری نسبتاً مشابه، شرکای برابر و خواهرخوانده‌های جهانی شکل می‌گیرند.

حاشیه‌ای شدن و غیررسمیت در این شهرها روی دیگر سکه است. چنین فرایند سریعی، که بسیار غیر ملموس و اغلب در مقیاس کلان‌شهرهای بزرگ رخ می‌دهد، نابرابری و فقر شدیدی در ابعاد اقتصادی، فرهنگی، جمعیتی و توسعه‌ای برای ساکنان به وجود می‌آورد که کریستوف گیلی از اصطلاح بورژوازی نوظهور لیبرالیسم و دژهای نو برای توصیف آن استفاده می‌کند.

ترسیم ملموس بازتاب فضایی-اجتماعی تحولات هر موج از سرمایه‌داری در پیوندی تنگاتنگ با شبکه‌ی زمین‌شهری و در بخش مرکزی کلان‌شهرها، مناطق درون‌شهری و در پیوند نظام‌مند شهر مرکزی با حومه در این کتاب به خوبی به کار آمده است. با توجه به جهان‌شمول بودن این فرایندها در عصر سلطه‌ی سرمایه‌داری جهانی، پیشران‌های اصلی توسعه‌ی شهری در شهرها و کلان‌شهرهای کشورهای دیگر مانند ایران نیز این مفاهیم می‌تواند به خوبی شناسایی و تحلیل شود.

کتاب حاضر بنا به ماهیت موضوعی می‌تواند راهنمای جامعی برای رشته‌های حوزه‌ی شهرشناسی و برنامه‌ریزی شهری اعم از جغرافیا، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شهرسازی، جامعه‌شناسی، اقتصاد، مدیریت شهری و سیاست‌گذاری عمومی و دیگر رشته‌های مرتبط با شهر باشد و امید است که خوانندگان فرهیخته مترجمان را با انتقادات سازنده‌ی خود یاری رسانند.

در پایان مترجمان بر خود لازم می‌دانند تا از جناب آقای دکتر محمود شورچه به خاطر معرفی این کتاب و از مدیریت و مجموعه‌ی محترم انتشارات آگاہ برای لطف همیشگی در قبول چاپ و انتشار کتاب تشکری ویژه داشته باشند.

حمیدرضا تلخایی و فرخ مهرآیین

زمستان ۱۴۰۰